

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra občanské výchovy a filozofie

Bakalářská práce

Historie hradu Velhartice

History of Castle Velhartice

Autor: **Pavel Svojan**

Vedoucí BP: **Doc. PhDr. Jan Županič, Ph.D.**

Rok: **2010**

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně pod vedením Doc. PhDr. Jana Županiče, Ph.D. a výhradně s použitím literárních a odborných zdrojů uvedených v použité literatuře.

V Praze dne .....

Pavel Svojan .....

Poděkování

Za odbornou pomoc, rady a vedení při realizaci této bakalářské děkuji
Doc. PhDr. Janu Županičovi, Ph.D.

Obsah

Úvod	5
1. Historie Velhartic a jejich majitelé	6
1.1 Páni z Velhartic.....	6
1.2 Jan z Hradce.....	9
1.3 15. století a pánové Menhart a Oldřich z Hradce.....	10
1.4 16. století	15
1.5 Pobělohorská doba a don Baltazar de Marradas.....	17
1.6 17. století a don Martin de Hoeff-Huerta.....	19
1.7 Druhá polovina 17. století	21
1.8 18. a 19. století	22
1.9 20. století	24
2. Stavební vývoj hradu	27
2.1 Poloha, obranný potenciál	27
2.2 Horní hrad - jádro.....	27
2.3 Předhradí hradu – dolní parkán	29
2.4 Poslední obrana – věž Putna.....	31
2.5 Hradní nádvoří, Huertův zámek.....	33
3. Hrad dnes.....	35
3.1 Péče o návštěvníky hradu	35
3.2 Okruh hrad.....	36
3.3 Okruh zámek	37
Závěr.....	38
Použitá literatura	40
Anotace	44
Přílohy.....	46

Úvod

Tato práce se věnuje hradu Velhartice, který na svém území spojuje mohutnost středověké pevnosti i lehkost renesančního zámku. Jedná se o turisticky atraktivní místo s více než sedmisetletou historií. Poněkud nečekané však je, že se jeho historii (s výjimkou turistických průvodců a encyklopedií hradů a zámků v Čechách, pro něž jsou Velhartice jen jedním z mnoha popisovaných objektů) věnuje jen málo autorů a samostatná monografická práce chybí.

Primární literaturou použitou jako zdroj této práce byly zejména vybrané svazky z díla Hradů, zámků a tvrze království českého od Augusta Sedláčka, Velhartice - průvodcovský text od Petra Mejstříka a Zámky a tvrze Klatovska od Jiřího Úlovce. August Sedláček popisuje stav a upravenost hradu v některých historických obdobích až do přelomu 19. a 20. století. U majitelů hradu se zabývá některými jejich činy a příbuzenskými vztahy, jejich spojitost s Velharticemi je líčena spíše okrajově. Petr Mejstřík popisuje historii majitelů stručně a jasně pro potřeby výkladu. V textu jsou odkazy na dobové historické souvislosti. Výklad o majitelích hradu a jejich osudech je prokládán popisem navštěvovaných částí hradu a upozorňováním na některé prvky architektury. Jiří Úlovec se popisu podoby hradu věnuje jen minimálně, vzhled hradu je zmapován spíše bohatou obrazovou přílohou. Historii majitelů shrnuje v nejdůležitějších bodech, ve kterých podává přehlednou, i když poněkud povrchní zprávu o majitelích hradu.

Ostatní publikace byly použity zejména pro doplnění, upřesnění a prohloubení informací získaných z primárních zdrojů.

Hlavním cílem této práce bylo vytvořit ucelený a kompletní obraz historie hradu s důrazem na posloupnost majitelů, jejich život a využití Velhartic a podat zprávu rovněž o dnešním stavu hradu. Záměrem bylo také ukázat spojitost Velhartic a jejich držitelů s některými významnými událostmi české historie, jako byly například boje Oldřicha z Hradce s Jiřím z Poděbrad a vyzdvihnout tak alespoň na několika místech jejich vliv na utváření českých dějin.

1. Historie Velhartic a jejich majitelé

1.1

Páni z Velhartic

Rod pánů z Velhartic sahající k Bohuslavovi z Boru se usadil v prácheňském kraji již ve 12. století.¹ Hrad Velhartice byl založen nejspíš v druhé polovině 13. století, nejpozději na začátku století 14. Své jméno získal po přilehlé obci Vilhartice, která byla pojmenována po starověkém hradišti rozkládajícím se v těchto místech.² Osada, ze které se stalo pozdější hradiště Vilhartice, zde byla založena v druhé polovině 12. století bavorským Wilhartem (či Welgardem)³, z jehož jména byl její název odvozen.

Písemných památek je minimum a nejsou obsáhlé, zakladatele hradu nelze přesně určit, ale většina pramenů označuje za zakladatele hradu pana Buška z Velhartic. Pocházel z rodu Heršteinských.⁴ Tento rod byl jednou z několika větví potomků výše zmíněného Bohuslava z Boru.⁵ Větev Heršteinských, která vlastnila Velhartice, přežila z příbuzných větví rodu nejdéle, zprávy o ní končí kolem patnáctého století. Jisté je, že na začátku 14. století patřil hrad panu Buškovi z Velhartic. Pan Bušek však zřejmě původně nebyl jediným pánem na Velharticích. Majitelů bylo pravděpodobně víc a pan Bušek jejich podíly na hradu skoupil.⁶ Bušek se stal komorníkem Karla IV. po roce 1332, kdy se budoucí král vrátil z Francie do Čech a od svého otce získal titul markraběte moravského. Pan Bušek zemřel během vojenské výpravy do Itálie v Meranu roku 1337. Jeho syn - rovněž Bušek - byl v době jeho smrti zřejmě už dospělý a byl členem

---

¹ D. Menclová: České hrady, svazek 1., str. 370.

² K. Drhovský: Památky - Velhartice.

³ K. Drhovský: Památky - Velhartice.

⁴ A. Sedláček: Hrady, zámky a tvrze království českého, svazek 11., str. 110.

⁵ J. Úlovec: Hrady, zámky a tvrze Klatovska, str. 243.

Rovněž: A. Sedláček: Hrady, zámky a tvrze království českého, svazek 11., str. 110.

⁶ A. Sedláček: Hrady, zámky a tvrze království českého, svazek 11., str. 110.

Karlovy družiny. V tomto případě se již jedná o toho pana Buška, který se pro většinu veřejnosti stal známým zejména díky Nerudově Romanci o Karlu IV., ve které Neruda popisuje jeho „popíjení mnohých číší vína“ s panovníkem.⁷

Bušek starší měl kromě výše zmíněného Buška mladšího další tři syny – Jana, Václava a Viléma. Díky otcovu postavení a králově přízni „*Jan dostal roku 1356 dvoje kanovníctví v Olomouci a Vratislavi, ale duchovního stavu se brzy zřekl.*“⁸ Vilém se stal farářem v Klatovech. Bušek byl královským hofmistrem a později maršálkem a zemřel roku 1370. Po roce 1371 zůstal z rodu naživu pouze Jan. Jeho bratři zemřeli, aniž by zanechali dědice. Jan, zvaný také Ješek, se stal pánem velkého majetku. Vlastnil velhartické panství, statky Hrádek, Čechovice na Domažlicku, Velký Bor, Petrovice u Sušice a Kolinec.⁹

Roku 1371 se oženil s dcerou bavorského rytíře Petra I. Eckera z Ecku a svému švagrovi Petrovi mladšímu odkázal¹⁰ či daroval¹¹ při příležitosti tohoto sňatku veškeré své jmění – zejména Velhartice. Obával se totiž své blízké smrti a chtěl předem určit, komu po jeho případném úmrtí Velhartice připadnou. Stejněho roku dokonce dal „*nadání klášteru Klatovskému*“¹² ohledně toho, jaké se mají za jeho rod (pravděpodobně včetně jeho osoby) konat zádušní mše. Pan Petr se mu po sepsání závěti zavázal, že pokud by měl Jan nouzi kvůli válce nebo kdyby upadl do chudoby, bude závěť či darovací listina neplatná a Jan Velhartice získá zpět.¹³ Jan z Velhartic také velkoryse podporoval církev. Roku 1373 udělil velhartickému faráři Zatkovi povolení ke zřízení kaple

---

⁷ Z. Kalista: Cesta po českých hradech a zámcích, str. 424.

⁸ Cit. dle: A. Sedláček: Hrady, zámky a tvrze království českého, díl 11., str. 110.
Rovněž: P. Mejstřík: Velhartice – průvodcovský text, str. 5.

⁹ J. Úlovec: Hrady, zámky a tvrze Klatovska, str. 243.

¹⁰ F. A. Heber: České Hrady, zámky a tvrze – západní Čechy, str. 449.

Rovněž: A. Sedláček: Hrady, zámky a tvrze království českého, díl 11., str. 111.

¹¹ K. Drhovský: Památky – Velhartice.

¹² Cit. dle: A. Sedláček: Hrady, zámky a tvrze království českého, díl 11., str. 111.

¹³ Příslušné dokumenty jsou uloženy v Mnichově.

k počtě Božího těla a Máří Magdalény na kopci u Velhartic.¹⁴ Tato kaple byla založena na místě opředeném mystikou – již v dobách Velké Moravy zde bylo pohřebiště, údajně došlo ke znesvěcení míst černou magií a dokonce se prý na jedné ze zdí kostela objevoval dívčí obličej. Pověsti o kapli se zjevujícím se dívčím obličejem zřejmě inspirovaly K.J.Erbena k sepsání básně Svatební košile.¹⁵

Obavy Jana z blízké smrti se nenaplnily a přestože se po smrti manželky Eckerům odcizil a Velhartice si chtěl ponechat, k podmínkám nutným k vrácení darovacích listin do jeho rukou nedošlo. Na Velhartice si Eckerové tedy stále dělali nárok. Nejspíš proto došlo k únosu jedné z Janových dcer Aničky Hertvíkem z Degenberka, jedním z Petrových svědků, který se Velhartic dokonce na čas zmocnil. Chtěl tímto způsobem na jejím otci vynutit vydání Velhartic Petrovi I. z Ecku. Jan měl ale významnou podporu svého přítele pana Oldřicha z Rožmberka a Hertvíka nakonec společně přemohli. Oldřich ho donutil poslat Aničku zpět k rodině a zřici se hradu. Podíl hradu, který Hertvíkovi náležel jako dědictví po Petrovi z Ecku, Oldřich vykoupil za 1 000 kop stříbrných grošů.¹⁶ Pan Oldřich byl jednoznačně dobrým přítelem, neboť ani vyplacení tohoto obnosu, který vydal ze svého, po Janovi či jeho příbuzných nechtěl a roku 1390 Velhartice (jejichž byl nyní vzhledem k Janově závislosti na něm skutečným pánem) odkazuje Oldřich poslední vůlí Janovým dcerám Anně a Kateřině.

Jejich otec Jan zemřel roku 1394. Oldřich přijal za svou povinnost (plněnou i po jeho smrti jeho vzorným synem Jindřichem, který byl mimo jiné vůdcem panského odboje proti Václavu IV.) Kateřinu a Aničku vdát. Každá z nich od něj získala darem 110 kop stříbrných grošů na svatební šaty.

Kateřina se provdala za Jana z Hradce, Anna za Menharta z Hradce. Oba byli Oldřichovými příbuznými a rodovými spojenci.¹⁷ „*Tak byly*

---

¹⁴ K. Hostaš: Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Sušickém, str. 158.

¹⁵ P. Mejstřík: Velhartice – průvodcovský text, str. 7.

¹⁶ A. Sedláček: Hradky, zámky a tvrze království českého, díl 11., str. 112.

¹⁷ Z. Kalista: Cesta po českých hradech a zámcích, str. 427.

Velhartice zapojeny do velkého rodového majetku Vítkovců v jihočeské oblasti. Zvuk Velhartic tím ovšem v současných příbězích české země na závažnosti neztratil. Naopak zapjat do souvislosti s velkým panským rodem,..., musel se i hrad nad Ostružnou posunout výrazněji v popředí české historie.“¹⁸

Anežčin manžel Menhart byl ale často a těžce nemocen a dva roky po svatbě zemřel. Po jeho smrti se Anna znovu vdala. Vzala si Václava z Vartenberka a svůj podíl hradu prodala synovi Oldřicha z Rožmberka - Jindřichovi. Kateřina svou část odevzdala manželu Janovi z Hradce, který 6. července 1395 získal od Jindřicha z Rožmberka původně Anežčin díl hradu a stal se tak jediným majitelem Velhartic.

1.2

Jan z Hradce

Janovi z Hradce kromě titulu pána Velhartic náležel od roku 1394 do roku 1415 také úřad přisedícího zemského soudu a roku 1402 se společně se Zdeňkem z Rožmitálu stal hejtmanem Prácheňského kraje. Patřil k nejzbožnějším rytířům tehdejší doby, obdaroval například různé kaple a kostely pravidelným vyplácením platu – určitou formou dotace, která zabezpečovala jejich existenci a usnadňovala jejich provoz. Podporoval i již výše zmíněnou kapli Máří Magdalény - 23. července roku 1396 se rozhodl přidělovat jí sedm kop pražských grošů ročně, aby při ní mohlo být zbudováno kaplanské sídlo. Dne 30. září téhož roku dal v klatovském kostele zřídit oltář k poctě svatého Kříže, svatého Matouše a svatého Blažeje. Na tento oltář věnoval tentokrát osm kop pražských grošů ročního platu a zavázal každého budoucího majitele města Horažďovice, které ovládal a které se později stalo majetkem pánů z Hradce, k proplácení této sumy. Dále obdaroval také kostel v Loučimi u Nové Kdyně.¹⁹ Tentokrát věnoval jednu kopu stříbrných grošů za spásu svých zemřelých příbuzných, Bohuslavových synů Svojše a Dluhomila z Velhartic a jejich rodičů.

---

¹⁸ Cit. dle: Z. Kalista: Cesta po českých hradech a zámcích, str. 427.

¹⁹ F. A. Heber: České Hrady, zámky a tvrze – západní Čechy, str. 449.

Se začátkem husitství se Jan přidal k utrakvistům. „*Tím se dostal do velmi nepříjemných zápletek se svým bratrem Jindřichem z Hradce, velkopřevorem maltézského řádu ve Strakonících.*“²⁰

V roce 1395 Jan z Hradce vyměnil s panem Jindřichem z Rožmberka část svých statků – včetně poloviny hradu, dvora a městečka Velhartice za polovinu statků Čechovice a Petrovice. Hrad měl tak nějakou dobu dva vlastníky a byl spravován purkrabími.

Roku 1418 předal Jan svou část hradu svému synovi Menhartovi. Velhartice s ním vlastnili jeho macecha Žofie z Opočna a pan Oldřich II. z Rožmberka, Menhart je však vyplatil a 19. listopadu 1428 úředně spojil Velhartice a okolní vesnice Konino, Dobřemilice, Zahrádku, Jarkovice, Svinnou, Hlavněvice, Petrovice, Vojetice, Trsice, Světlou, Smrčnou, Bosov, Hartmanice, Těšov, Částkov, Zvírkov, Konratice, Zamyšle, Sobíkov, Předvojovice, Brdo, Vlkonice, Kašovice, Břetětice a Stojanovice v jedno nedělitelné dominium.²¹ Během husitství nebyly Velhartice vtaženy do žádných známých bojů a byly spravovány kastelány. Až do roku 1452 zůstaly v držení Jana a jeho syna Menharta. Menhart se synem Oldřichem později bojovali proti správci království a budoucímu králi Jiřímu z Poděbrad.

1.3

15. století a pánové Menhart a Oldřich z Hradce

Po smrti svého otce Jana získal Menhart asi ve třiceti letech velhartický hrad a přilehlé panství. Rozšířil své državy skoupením několika dalších okolních vesnic a usiloval o posílení městečka Velhartice různými výsadami. Jeho přídomek se však pojí s Jindřichovým Hradcem, jehož spravování získal díky svému bratranci, pánu jindřichohradeckého panství Oldřichu Vavákovi. Ten se roku 1421 nakazil morem, a proto s pomocí známého kronikáře Petra z Mladoňovic sepsal svoji poslední vůli

---

²⁰ Cit. dle: F. A. Heber: České Hrady, zámky a tvrze – západní Čechy, str. 449.

²¹ F. A. Heber: České Hrady, zámky a tvrze – západní Čechy, str. 450.

a v ní odkázal jindřichohradecké panství právě svému bratranci Menhartovi z Hradce.²² Menhart splnil podmínky Vavákovy závěti, které spočívaly ve vyplacení vdovy a zaopatření nezletilé a jediné přeživší dcery po Vavákovi, a Vilém ze Stráže (zřejmě dočasný správce Hradce) mu předal správu Jindřichova Hradce. Velhartice, které byly poněkud vzdálené hlavnímu sídlu pánů z Hradce, byly za jeho vlastnictví spravovány purkrabími. V životě Menharta přesto sehrály důležitou roli.

Jakožto umírněný kališník se do husitských bojů, které působily zkázu na různých místech Čech, nezapojoval. Důvěru kališnických vojsk a snad i jistou přízeň u nich přesto měl díky známé prohusitské horlivosti svého otce. Na svých hradech si Menhart držel početné skupiny žoldnéřů, aby jeho majetek chránily před případnými útoky nepřátel. Zlom nastal roku 1425, kdy Bohuslav ze Švamberka oblehl hrad Kamenici.²³ Menhart se rozhodl obrátit se proti husitům a proti Bohuslavovi vytáhl s vojskem. Nad fanatickými protivníky sice nezvítězil, ale dobyl města Pelhřimov a Počátky – tím ukázal svou sílu a na delší dobu odvrátil případná nebezpečí hrozící jeho državám. Roku 1427 se s husity opět spojil a bojoval s nimi v bitvě u Tachova proti křížové výpravě.²⁴

Dne 19. listopadu 1428 se rozhodl rozšířit svůj majetek a koupil od pana Oldřicha z Rožmberka řadu vesnic, jak již bylo řečeno výše.²⁵ Roku 1429 na sebe převedl všechny podíly své zemřelé matky Kateřiny z Velhartic. Dokázal udržet dobré vztahy s kališníky táhnoucími krajem, dokonce přiměl Prokopa Velikého, aby začal jednat se Zikmundem o míru. Jednání však skončila bez výsledku. Menhart se rozhodl řešit situaci rázně, spojil své válečníky s tábority a roku 1431 s nimi oblehl Plzeň. Zde však došlo jen k vydrancování okolí. Menhart pokračoval ve válečném tažení a podařilo se mu se svými spojenci dobýt hrad Lopatu a zajmout rytíře Habarta z Hrádku. Menhart se projevil jako nesnadný protivník a zkušený

---

²² Oldřich Vavák zemřel o rok později společně se svými dvěma dcerami, které byly rovněž nakažené morem.

²³ Dnes zámek Kamenice nad Lipou.

²⁴ Kdo byl kdo v našich dějinách do roku 1918 [online]. poslední revize 9.3.2010 [cit.2010-03-9]. Dostupné z: <<http://www.libri.cz/databaze/kdo18/search.php?zp=2&name=Z+HRADCE+MENHART>>.

²⁵ F. A. Heber: České Hrady, zámky a tvrze – jižní Čechy, str. 135.

vojevůdce, ale také jako člověk s jistou mírou rytířskosti a ctnosti. Zajatého Habarta totiž například propustil ze zajetí pouze za jeho příslib, že nebude dále zasahovat do bojů.

V době konání Basilejského koncilu se Menhart opět obrátil k umírněné straně, vyslovil se pro kompaktáta a veřejně se postavil proti neústupným fanatikům.²⁶ Tím si získal důvěru odpůrců husitství v Basileji, kteří se rozhodli svěřit Menhartovi 8 000 dukátů, aby je doručil obležené Plzni ve formě zásob.²⁷ Tento úkol Menhart za podpory Přibíka z Klenové splnil. Projevil se vůči novým spojencům loajálně a zdatně také tím, že 6.května 1434 dobyl Nové Město a donutil tak Prokopa Holého a Prokopa Malého, aby přeskupili síly a přestali obléhat Plzeň. Prokopové jako odvetu spálili Jindřichův Hradec. Menhart se tím však nedal zastrašit, v Praze se jim vzepřel a donutil je, aby své „bojechtivé hordy“ odvedli dále na východ do polí u Českého Brodu a Kouřimi.²⁸ Dne 30. května 1434 byly tyto „hordy“ u Lipan rozdraceny. Menhart získal slávu jako velitel vítězného stavovského vojska – hned na příštím zemském sněmu byl postaven do čela poselstva vyslaného k Zikmundovi, aby ho pozdravilo jako českého krále. Jako představitel české šlechty „...pomohl ho²⁹ zvolit na zemském sněmu konaném 21. října 1435 za českého krále.“³⁰ Vděčný panovník nechal o rok později jmenovat Menharta purkrabím karlštejnským a nejvyšším purkrabím pražským. Menhart byl za projevy přízně pravděpodobně vděčen, jednalo se totiž o dva nejvýznamnější zemské úřady. Projevil se tak i jako zdatný politik. Po Zikmundově smrti volil za legitimního následovníka trůnu vévodu Albrechta Habsburského, manžela Zikmundovy dcery. Albrecht byl slavnostně korunován 1. července 1438 v Praze. Menhart během ceremoniálu přinesl Albrechtovi korunu a žezlo, čímž si vysloužil odpor přívrženců polského prince Kazimíra.

Menhart jako přívrženec kompaktát (stejně jako například páni z Kolovrat nebo Valdštejn) měl svého odpůrce v otázce potvrzení

---

²⁶ F. A. Heber: České Hrady, zámky a tvrze – jižní Čechy, str. 135.

²⁷ F. A. Heber: České Hrady, zámky a tvrze – jižní Čechy, str. 135.

²⁸ F. A. Heber: České Hrady, zámky a tvrze – jižní Čechy, str. 136.

²⁹ Zikmunda

³⁰ F. A. Heber: České Hrady, zámky a tvrze – jižní Čechy, str. 135.

arcibiskupství pro Mistra Jana Rokycanu. Byl jím Hynek Ptáček z Pirkštejna, který Rokycanu v získání arcibiskupského úřadu na rozdíl od Menharta podporoval. Vedl s Menhartem dlouhé boje. Mezi Menhartem a Ptáčkem docházelo k vyostřování vztahů, až Ptáček nakonec náhle zemřel 20. srpna 1444. Na jeho místo vrchního hejtmána východočeského spolku utrakvisté zvolili Jiřího z Poděbrad. Ten se na zemském sněmu roku 1444 dohodl s katolickou umírněnou stranou, aby byl Rokycana zvolen za arcibiskupa pražského a měl být potvrzen papežem. Menhart však celkem úskočně až proradně se svým přívržencem Oldřichem z Rožmberka poslal poselstvo papeži Evženovi IV. Poselstvo mělo apelovat na papeže, aby arcibiskupství Rokycany nepotvrdil. Tato zrada si samozřejmě vysloužila odpor utrakvistů. Menhart se snažil uplatňovat zdržovací taktiku pořádáním různých jednání a diskuzí.

Stoupenci Jiřího z Poděbrad se 24. června 1448 na sněmu v Kutné Hoře rozhodli násilím zmocnit Prahy a Karlštejna. Poděbrad byl zvolen nejvyšším velitelem. Jeho vojsko o síle 9 000 mužů se vydalo na Prahu. Jejich požadavky vůči Praze, tedy volný průchod branami do města a odstranění katolického duchovenstva, Menhart jakožto nejvyšší purkrabí pochopitelně odmítl a obě strany se začaly připravovat na boj. V noci z 2. na 3. září 1448 pronikli vojáci Jiřího z Poděbrad podél Botiče do Nového Města a za pomoci Poděbradových stoupenců se Prahy zmocnili bez prolití krve. Menhartovi spolubojovníci prchli, Menhart sám byl ale zrazen jistým Janem Klamperou a padl do zajetí. Byl uvězněn na hradu v Poděbradech. Končí tím jeho aktivní úloha v dějinách a stává se pouhým zajatcem, o jehož záchranu bojoval jeden z jeho synů.

Menhart měl celkem tři syny. Oldřicha, Jana a Jindřicha. Oldřich se zúčastnil války za Albrechta Habsburského proti táborským. Když se dozvěděl, že je jeho otec v zajetí, několikrát psal Jiřímu z Poděbrad žádosti o otcovo propuštění, ale nebyl vyslyšen. Žádal tedy o pomoc císaře Fridricha III., ale bohužel rovněž bez úspěchu. Rozhodl se proto věci řešit silou a začal sbírat vojsko. Na to bylo pochopitelně potřeba peněz a zde do historie vstupují Velhartice. Jakožto syn nejvyššího purkrabího se Oldřich dokázal dostat ke korunovačním klenotům, které nechal potají na Velhartice převézt. Některé z klenotů, například kříž, se Oldřich pokoušel prodat

či zastavit, aby mohl zřídit vojenské oddíly a otce osvobodit. Oldřich podnikal pustošivé nájezdy na statky Poděbradových stoupenců, zvláště na Karlštejn, Kolín a Mitrovice. Tím donutil Jiřího shromáždit vojsko a oblehnout Kolín, který byl nyní obsazen Oldřichovými spojenci. Krutá zima v roce 1448 donutila Jiřího k ústupu, ale Oldřichův spojenec Bedřich ze Strážnice byl obklíčen v Kolíně, kde byl 19. prosince 1449 před Poděbradovým ústupem donucen uzavřít dočasné (nejprve dohodnuté do Nového roku, později prodloužené) příměří. Oldřich z Hradce prodloužením příměří nejspíše získával čas na další zbrojení. Mír pro něj byl přijatelnou variantou pouze v tom případě, že by byl otec propuštěn ze zajetí, byla by mu opět odevzdána Praha a vyhnaní úředníci by se mohli vrátit zpět na svá místa.³¹ Pro nikdy neporaženého Jiřího to byly podmínky samozřejmě nepřijatelné. Menhart ale ve vězení těžce onemocněl a Jiří se bál, že jeho případnou smrt ve vězení budou přisuzovat jemu a vytýkat mu ji jako zbavení se protivníka hanebným způsobem. Zároveň by Menhartovou smrtí ztratil výhodu držení rukojmí. Jiří z Poděbrad tedy nutně potřeboval Menharta propustit. Jeden z Jiříkových vazalů proto přesvědčil Oldřichovy spojence, aby Jiřího ještě jednou požádali o vydání Menharta. Jiří jim rád vyhověl a 1. února 1449 byl Menhart osvobozen - přál si být odvezen na Karlštejn, jenž byl ovládán jeho synem Oldřichem.³² Třetího dne svobody cestou na Karlštejn však v Říčanech zemřel. Mrtvé tělo bylo převezeno do Jindřichova Hradce, Oldřich veřejně volal po pomstě. Ke smíření došlo až 3. srpna 1450 po několika vítězstvích Jiřího z Poděbrad. Menhart i jeho syn Oldřich jakožto pánové Velhartic svými činy během husitství i bojem s králem Jiřím z Poděbrad nepochybně zasáhli do historie naší země. Oldřich po smrti svého otce zastával jeho úřad karlštejnského purkrabího. Svým bratrům daroval podíly na panstvích kolem Hradce. Zemřel bezdětný po těžké nemoci čtyři roky po svém otci a s ním skončila doba, kdy Velhartice patřily příbuzným jejich zakladatelů.

---

³¹ F. A. Heber: České Hrad, zámky a tvrze – jižní Čechy, str. 138.

³² P. Čornej a spol.: Velké dějiny země Koruny české, svazek 6., str. 104.

1.4

16. století

Poručnictví nad majetkem, který Oldřich nedaroval bratrům, po něm neměl kdo zdědit, a proto ho převzal dle Oldřichova přání správce. Tím byl nejvyšší purkrabí Zdeněk Konopištský ze Šternberka.³³ Měl hospodařením na Velharticích (a na dalším majetku) vyplatit dluhy po Oldřichovi a teprve pak Velhartice odevzdat jeho příbuzným. Zdeněk Konopištský, velhartický správce, byl významnou osobou. V roce 1457 dokonce vedl do Francie poselstvo, které žádalo o ruku princezny Magdaleny, dcery Karla VII., pro Ladislava Pohrobka a ačkoliv se poselstvo vrátilo s kladnou odpovědí, král Ladislav nečekaně zemřel a ke svatbě tedy nedošlo.

V roce 1458 Zdeněk podpořil královskou kandidaturu zatím jen zemského správce Jiřího z Poděbrad. Časem však Zdeňkova oddanost vůči Jiřímu ochabovala, až se proti němu v roce 1465 ostře postavil v čele katolického panstva, které vytvořilo spolek proti Jiřímu z Poděbrad - Zelenohorskou jednotu. Zdeněk ze Šternberka využil vyhlášení křížové výpravy proti králi Jiřímu, do jejíhož čela se postavil uherský král Matyáš Korvín. Zdeněk roku 1469 promluvil proti Jiřímu „...*k pánům, sebral hlasy voličů a ohlásil jednohlasné zvolení Matyášovo*.“³⁴ Matyáš pak za odměnu jmenoval Zdeňka nejvyšším hejtmanem království. Kromě Velhartic Zdeněk v té době vlastnil či spravoval Konopiště (odtud přízvisko Konopištský), Český Šternberk, Zelenou Horu, Kašperk, Roudnici a řadu dalších panství.³⁵ Velhartice nepotřeboval a přestože na to zřejmě neměl právo, prodal je Děpoltovi z Riesenberka. Oldřichovi příbuzní z tohoto prodeje získali jen zlomek peněz a Zdeněk Konopištský se obohatil na jejich úkor.

Po Děpoltovi Velhartice zdědil jeho syn Vilém, který je později

---

³³ L. Lancinger: Velhartice – stavebně historický průzkum, str. 2.

³⁴ Cit. dle: Kdo byl kdo v našich dějinách do roku 1918 [online]. poslední revize 9.3.2010 [cit.2010-03-9]. Dostupné z: <<http://www.libri.cz/databaze/kdo18/search.php?zp=12&name=ze+%A9ternberka+Zden%E Ck+Konopi%B9%BBsk%FD>>.

³⁵ Kdo byl kdo v našich dějinách do roku 1918 [online]. poslední revize 9.3.2010 [cit.2010-03-9]. Dostupné z: <<http://www.libri.cz/databaze/kdo18/search.php?zp=12&name=ze+%A9ternberka+Zden%E Ck+Konopi%B9%BBsk%FD>>.

přenechal své dceři Kateřině. Ta se provdala za Zdeňka Lva z Rožmitálu a Blatné, který byl v letech 1507-1523 a 1525-1528 pražským purkrabím a roku 1511 získal od krále Vladislava II. pro Velhartice a všechny ostatní državy na 10 let obecnou horní svobodu, postoupení práva na materiály v zemi a jejich těžbu. To vedlo k rozvoji těžby a růstu bohatství kraje. Skutečně velký hornický provoz ale začal na Velharticku až kolem roku 1520 za krále Ludvíka, který Zdeňkovi Lvu z Rožmitálu udělil důlní svobody pro Hory matky Boží a současně je povýšil na horní město. Došlo k nárůstu bohatství pánů z Velhartic, jistě i díky vysokému politickému postavení pana Zdeňka, jenž byl nejvyšším purkrabím. Přes nárůst bohatství docházelo k stále větší zadluženosti Velhartic, způsobené například i nákladným politickým vystupováním Zdeňka Lva z Rožmitálu.³⁶ Jeho syn Adam Lev zdědil Velhartice roku 1535, ale již 8. dubna 1541 je musel i s příslušnými vesnicemi prodat panu Adamu I. ze Šternberka na Zelené hoře za 13 500 kop pražských grošů, aby mohl splácet dluhy.³⁷

Adam I. Velhartice vlastnil jen krátkou dobu a zřejmě je už při koupi považoval spíše za investici než za svůj nový domov, neboť je krátce po koupi prodává svým věřitelům, aby vyrovnal své dluhy.³⁸ Noví majitelé byli čtyři. Jednalo se o Jindřicha Plánského ze Žeberka, Annu ze Salhausenu, Mikuláše Rendla z Úšavy a Václava Vintíře z Vlčkovíc. Společné vlastnictví, které každý z této čtveřice uplatňoval střídavou péčí o celý majetek, přinášelo samozřejmě řadu svárů. Velhartice byly jen malý krok od totálního úpadku a „rozkradení“, neboť každý ze čtveřice vlastníků chtěl za svého spravování majetek získat zejména pro sebe, a proto nedocházelo k žádnému rozvoji ani stavebnímu, ani hospodářskému. Roku 1560 došlo naštěstí v zájmu zklidnění situace a spravedlivého vypořádání vlastníků Velhartic k rozdělení majetku. Hrad Velhartice a městečko Velhartice získal Jindřich Plánský. Nejpozději roku 1563 už je považován za jediného majitele Velhartic jeho syn Sebastián Jáchym.³⁹ Vnuci Jindřicha

---

³⁶ Z. Kalista: Cesta po českých hradech a zámcích, str. 430.

³⁷ A. Sedláček: Hrady, zámky a tvrze království českého, díl 11., str. 116.

³⁸ J. Úlovec: Hrady, zámky a tvrze Klatovska, str. 245.

³⁹ P. Mejstřík: Průvodcovský text Velhartice, str. 11.

Plánského Jan Jindřich a Jan Viktor (Viktorin) se při vypořádání dědictví po svém otci Sebastiánovi dohodli tak, že Velhartice připadly Janu Viktorinovi.

Jan Viktor bohužel nebyl dobrý hospodář a Velhartice měly brzy opět zadluženého pána. Mimo jiné Jan neměl peníze na vyplacení dluhů vůči svým sestrám, o něž byl povinen se postarat. Peníze mu poskytl Václav Smrčka roku 1597, a stal se tak oficiálním majitelem zastavených Velhartic. Jan Viktorin ale ještě téhož roku, aby mohl vyrovnat dluhy, zařídil prodej Velhartic Volfovi Gothardovi Perglárovi z Perglasu na Tedražicích i se zbylými dvěma vesnicemi (vzdálený Chotěšov a bližší Drouhavec), které k Velharticím po rozdělení majetku z roku 1560 patřily.

Po Volfovi Gothardovi Velhartice převzal jeho syn Otakar Perglár, ale přišel o ně v rámci konfiskací majetků poražené strany po bitvě na Bílé hoře za účast na stavovském povstání. Přestože později prokázal svou nevinu, své statky již zpět nezískal ani on, ani jeho potomci.⁴⁰ Zabavené Velhartice tak byly předány ke spravování císařskému veliteli Baltazarovi de Marradas.

1.5

Pobělohorská doba a don Baltazar de Marradas

Don Baltazar de Marradas se narodil kolem roku 1560 ve Valencii. Žil na dvoře císaře Rudolfa. Byl členem řádu Johanitů, na obrazech je zobrazován s maltézským křížem na hrudi. Jakožto generál vedl boje během třicetileté války - často úspěšně, utržil však i mnoho porážek, například během válečných tažení proti hraběti Mansfeldovi v jižních Čechách. Bitvy na Bílé hoře se nezúčastnil, během bitvy pobýval v Českých Budějovicích.⁴¹ Roku 1621, snad i díky vlastnictví Velhartic, byl povýšen na hraběte a v jižních Čechách získal kromě Velhartic značné jmění. Za jeho panování na Velharticích zažili poddaní naplno strasti pobělohorské doby, neboť stejně jako další vlastník Velhartic don Martin de Hoeff-Huerta zvyšoval peněžní i naturální daně a na svých državách samozřejmě

---

⁴⁰ T.V. Bílek: Dějiny konfiskací v Čechách, str. 422.

⁴¹ P. Mejstřík: Průvodcovský text Velhartice, str. 11.

prováděl rekatolizaci. Generálem se stal roku 1622 a velel jízdním oddílům. Později byl podřízen Albrechtovi z Valdštejna, cítil se však, přestože tou dobou byl již plukovníkem, svým podřízeným postavením stále podhodnocen. Přestože ani jako diplomat, ani jako vojevůdce - na rozdíl od osobních bojových kvalit - nijak nevynikal, jeho kariéra stále stoupala. Roku 1626 se stal polním maršálem a o rok později dokonce general-lieutenantem.⁴² „V roce 1630 se v Řezně podílel na jednáních, jejichž výsledkem bylo zbavení Albrechta z Valdštejna vůdčí pozice v císařské armádě a také se stal generálem Prahy a českých zemí, tedy nejvyšším vojenským i civilním velitelem.“⁴³ Roku 1631 byl pověřen obranou českých držav proti Sasům, kteří se obrátili proti císaři. Opět však vojensky nevynikl a svěřené Slezsko a Lužici neubráníl. Byl Valdštejnem odvolán a žil ve Vídni a na Hluboké.⁴⁴ Roku 1634 spoluorganizoval Valdštejnovo zabití, možná se tím i mstil za ono zdánlivě nespravedlivé podhodnocení z doby, kdy byl pod jeho velením.

Roku 1628 bylo správcovství Velhartic Baltazara de Marradas ukončeno a hrad získal za 55 000 zlatých rýnských dvorní válečný rada don Martin de Hoeff-Huerta. Kupní cena Velhartic byla poměrně nízká, byly mu totiž prodány pod cenou jako částečné splacení jeho pohledávek za plnění vojenské služby.⁴⁵ K prodeji došlo dne 15. listopadu 1628 a na prodej dohlíželi královští komisaři.⁴⁶ Touto koupí získal don Martin de Hoeff-Huerta kromě Velhartic také přilehlé městečko a několik okolních vesnic a dvorů. Konfiskacemi získal mnoho dalšího majetku,⁴⁷ mimo jiné například tvrz Nemílkov nedaleko Velhartic.

---

⁴² Ottův slovník naučný. Díl16., str. 890.

⁴³ Cit. Dle: Baltasar Marradas [online]. poslední revize 9.3.2010 [cit.2010-03-9]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Baltazar_Marradas>.

⁴⁴ Ottův slovník naučný. Díl16., str. 890.

⁴⁵ T. V. Bílek: Dějiny konfiskací v Čechách, str. 422.

⁴⁶ A. Sedláček: Hrady, zámky a tvrze království českého, svazek 11., str. 119.

⁴⁷ T.V.Bílek: Dějiny konfiskací v Čechách, str. 422.

1.6

17. století a don Martin de Hoeff-Huerta

Don Huerta byl původem Španěl a údajně se vyučil krejčím. Do Čech se dostal díky své vojenské kariéře. Jako mladý dobrodruh se místo vykonávání klidného povolání krejčího nechal najmout do průvodu zmíněného šlechtice dona de Marradas. Na své náklady dokonce shromáždil vlastní jízdní prapor. Do šlechtického stavu byl povýšen roku 1609 za udatnost, kterou se svým praporem prokázal při válce s Benáťany.⁴⁸ Z naloupené válečné kořisti shromáždil značné jmění. Do Čech se dostal pravděpodobně před rokem 1615, ve kterém se oženil s hraběnkou Marií Magdalenou Zrinskou ze Serynu rozenou z Kolovrat.⁴⁹ Byla vdovou po Janovi Zrinském, synovci slavného Petra Voka z Rožmberka, svým sňatkem s Huertou vznešené kruhy velmi pobouřila – ne snad kvůli poměrně brzkému milostnému dobrodružství po smrti prvního manžela, ale proto, že se „*Marie Magdalena k španělskému parvenu hlásila otevřeně, a že se za něho dokonce provdala.*“⁵⁰ Veřejné pobouření však Huertu nijak nezbrzdilo a právě sňatek s Magdalénou mu otevřel cestu do české šlechtické společnosti.⁵¹ Roku 1618 byl povýšen do hodnosti plukovníka a pod své velení získal od Albrechta z Valdštejna 1 000 jezdců, se kterými bojoval proti českým stavovským vojskům. Po dobytí Písku roku 1619 byl jmenován velitelem města, ale utiskoval obyvatelstvo příliš, takže v listopadu písečtí otevřeli brány hraběti Mansfeldovi a Huerta byl zajat. Záhy se však dostal na svobodu a již roku 1621 se opět aktivně účastnil bojů - obléhal s Marradasem hrad Orlík nad Vltavou s plukem o síle 4 000 mužů. Když roku 1628 získal Velhartice, byl mu přidělen titul svobodného pána z Velhartic. Od císaře Ferdinanda II. dostal za vojenské služby v třicetileté válce a za poskytnutí svých vlastních oddílů další cenově nízko odhadnuté statky.

---

⁴⁸ Ottův slovník naučný. Díl 11., str. 840.

⁴⁹ P. Mejstřík: Průvodcovský text Velhartice, str. 12.

⁵⁰ Cit. dle: J. Janáček: Ženy české renesance, str. 261.

⁵¹ J. Janáček: Ženy české renesance, str. 260.

Byl tedy kromě vlastníkem Velhartic také pánem městečka Velhartice, tvrzí Mokrosuky a Nemilkov, vesnic Druchavec, Chotěšov, Mokrosuky, Čermná, Lešisov, Nemanice, Zahrádka a vlastnil podíly na Radvanicích, TvrDOSlavi, Makové, Malovicích atd. Byl také pánem města (měl jej rovněž v zástavě) Písek a statků Neústupov a Miličín⁵². Získal tedy do svého vlastnictví mnoho majetku roztroušeného po velké části jižních Čech. Většinou se jednalo o zabavené statky po stavovských odpůrcích⁵³, navíc Huertova zdatnost v obchodu a získávání majetku byla přinejmenším pozoruhodná. Za své sídlo si ze všech míst zvolil starý velhartický hrad, zřejmě proto, že ho jako jediné sídlo ze svého majetku považoval za hodné své osoby.

V literatuře i pověstech se setkáváme se dvěma tvářemi Martina Huerty. Za pozitivní můžeme považovat například to, že 4. března 1635 udělil městečku Velhartice privilegium, v němž osvobodil poddané na všechny časy od roboty a udělil jim mnohá práva, dokonce prý zamýšlel zbudovat seminárium (dům k literárnímu učení).⁵⁴ Obyvatelé jeho vesnice tak poznali jeho dobrou stránku a je třeba ocenit, že byl zřejmě mužem bystrého úsudku a nepopíratelného obchodního nadání.

Mnohem častěji se však v historii setkáváme s odvrácenou Huertovou stranou. Mezi tehdejšími obyvatelstvem byl přezdíván don Poberta⁵⁵ a o jeho krutosti se vypráví mnoho pověstí. Mezi nejznámější patří vyprávění o tom, jak Huerta od malých sirotek odkoupil jejich jediný majetek - louku - za hrnec kaše. Děti pochopitelně později bez majetku hladověly a zemřely. Říká se, že z oné louky neměl Huerta nikdy prospěch, neboť seno na něm vždy zmoklo.⁵⁶ Kromě pověstí jsou však k dispozici i „hmatatelnější“ prameny svědčící o neústupnosti a krutosti Dona Huerty. Například na přelomu let 1625 a 1626 vojskem tvrdě potlačil povstání Králováků a Chodů.⁵⁷ Rybník Šarlát poblíž Písku obsahuje ve svém názvu

---

⁵² F. A. Heber: České Hrady, zámky a tvrze – západní Čechy, str. 453.

⁵³ T.V.Bílek: Dějiny konfiskací v Čechách, str. 422.

⁵⁴ A. Sedláček: Hrady, zámky a tvrze království českého, svazek 11., str. 119.

⁵⁵ A. Ježková: 55 českých legend z hradů, zámků a měst – don Poberta.

⁵⁶ J. Sommer: Báje, mýty a pověsti Hrady a mýty, str. 88.

⁵⁷ P. Mejstřík: Průvodcovský text Velhartice, str. 12.

šarlatovou barvu údajně proto, že jeho voda se zbarvila krví sedláků, kteří si přišli stěžovat píseckému hejtmánovi na příliš tvrdé podmínky Huertových poddaných, ale byli rozsekáni šavlemi císařské gardy.⁵⁸

Huerta tvrdě vystupoval proti nekatolíkům a údajně „...jednoho (protestantského) písaře dobříšského, jenž byl preceptorem na gruntech Sušických, řetězy svázati a do nejhlubší věže zámku Velhartického vhoditi kázal, tak že tu za živa hnil.“⁵⁹ Jeho údajná španělská ukrutnost a náboženská fanatičnost „učinily ho vhodným prostředkem při provádění katolické reformace.“⁶⁰

Co se týče jeho soukromého života, jeho žena „se ho odříkala“⁶¹, a Huerta nezanechal žádné potomky. Jeho první žena Marie Magdalena se domáhala zrušení sňatku a Huerta se oženil podruhé. „Oženil se s ovdovělou vévodou Multanskou, jejíž jedinou dceru Annu Marii adoptoval...“⁶² Ve své závěti Annu Marii ustanovil 15. února 1635 ve své závěti univerzální dědičkou všech svých statků. Zemřel 13. prosince 1637⁶³ a na své výslovné přání byl pohřben v kostele Panny Marie Sněžné v Praze před oltářem, který nechal z vlastních prostředků zřídit.⁶⁴ Po jeho smrti však byl veškerý Huertův majetek kvůli „...nesprávnosti jeho účtů vůči císaři...“⁶⁵ zabaven. Jeho dědičce Anně Marii byla až po roce navracena alespoň část Huertova majetku, a sice Neústupov, Miličín a právě Velhartice.

1.7

Druhá polovina 17. století

Anna Marie poddaným potvrdila svobodu od roboty, ale vynutila si na nich za to větší daně. Žila postupně se dvěma manžely „... provdala

---

⁵⁸ J. Sommer: Báje, mýty a pověsti Hrady a mýty, str. 86.

⁵⁹ Cit. dle: A. Sedláček: Hrady, zámky a tvrze království českého, svazek 11., str.119.

⁶⁰ Cit. dle: A. Sedláček: Hrady, zámky a tvrze království českého, svazek 11., str.119.

⁶¹ A. Sedláček: Hrady, zámky a tvrze království českého, svazek 11., str.119.

⁶² Cit. dle: Ottův slovník naučný. Díl 11., str. 841.

⁶³ J. Úlovec: Hrady, zámky a tvrze Klatovska, str. 247.

⁶⁴ F. A. Heber: České Hrady, zámky a tvrze – západní Čechy, str. 453.

⁶⁵ Cit. dle: P. Mejstřík: Průvodcovský text Velhartice, str. 13.

*se za Jindřicha purkrabí z Donína, jemuž zděděné statky věnem přinesla, a po jeho smrti (r. 1651 dne 27. února) za svob. p. z Farnsbachu; zadlužila je však již za prvního manželství tak, že vše věřitelům v ruce se dostaly*⁶⁶ a 12. července 1653 je, úředně odhadnuty pány Adamem Peceliem z Adlersheimu a na Hořenicích a Václavem Medunou, odevzdala jako vyrovnání dluhů karmelitánskému konventu ve Starém Městě pražském.

Vlastnictví Velhartic karmelitskými mnichy bylo, stejně jako v případě mnohých dalších, pouze přechodné. Převor P. Petrus je 14. října 1653 prodal⁶⁷ paní Johaně Františce Račínové z Račína⁶⁸ rozené Bechyňové z Lažan, vdově po Humprechtovi Račínovi z Račína, jehož jméno získala.

Velhartice ve své závěti odkázala svému druhému manželovi Arnoštu Krakovskému z Kolovrat a svým dětem z prvního manželství Anně a Václavovi. Její manžel Arnošt však zemřel dříve než ona, dědit měly tedy jen děti. Syn se dědictví rozdělovaném roku 1686 původně nechtěl ujmout, neboť se cítil podveden. Podíl z dědictví, který měl totiž náležet Arnoštu Kolovratskému, byl přisouzen Arnoštovu příbuznému Albrechtovi Krakovskému z Kolovrat⁶⁹, samozřejmě právě na úkor Anny a Václava. To se Václavovi nelíbilo a spor o dědictví skončil u soudů. Ty se však protahovaly, a teprve když mu jeho sestra podstoupila svůj podíl, dědictví přijal. Roku 1702 mu svůj podíl za odstupné přenechal také Albrecht.⁷⁰

1.8

18. a 19. století

Velhartice tedy získal syn Františky Račínové svobodný pán Jiří Václav Račín⁷¹, který byl také pánem na Bukové a přísedícím komorního soudu.

---

⁶⁶ Cit. dle: A. Sedláček: Hrady, zámky a tvrze království českého, díl 7., str. 292.

⁶⁷ J. Úlovec: Hrady, zámky a tvrze Klatovska, str. 247.

⁶⁸ F. A. Heber: České Hrady, zámky a tvrze – západní Čechy, str. 453.

⁶⁹ L. Lancinger: Velhartice – stavebně historický průzkum, str. 5.

⁷⁰ L. Lancinger: Velhartice – stavebně historický průzkum, str. 5.

⁷¹ A. Sedláček: Hrady, zámky a tvrze království českého, díl 11., str. 120

Po jeho smrti roku 1708 prodali dědicové Velhartice hejtmanovi Menšího města pražského Ludvíkovi Ignácovi rytíři Bechyňovi z Lažan na Dlouhé Lhotě a Bystřici. Ten roku 1719 hrad odkázal svému synovi Maxmiliánu Josefu, rytíři Bechyňovi ze Lažan a od něj jej získal 1. června 1729 za 62 000 zlatých rytíř Josef Karel Perglár z Perglasu. Velhartice se tak alespoň na krátký čas vrátily rodu Perglárů, který je ztratil za konfiskací během doby pobělohorské.

Velhartice bohužel Karlovi Perglárovi nepřinesly štěstí a jejich majitel je opět ztratil díky dluhům. Dne 30. října 1743 byly Velhartice předány věřitelům. Všechny podíly vykoupil jeden z nich - hrabě Jan Ferdinand Desfours z Mont a Athienville. Velhartice konečně získaly pána, jenž byl schopný si je podržet, snad i díky tomu, že za doby jeho držení bylo velhartické panství soběstačné a místní poddaní se nebouřili, například ani roku 1770, kdy jinde v Čechách vládla značná neúroda a panoval neklid.⁷²

Po 70 letech klidného spravování rodem Desfours z Mont a Athienville Velhartice získala paní Františka Romana, svobodná paní Strumfederová z Oppenweilleru, rozená hraběnka Desfours z Mont a Athienville, dcera posledního zdejšího hraběte Desfours, která svůj rod spojila se Strumfederem vlastním sňatkem. Právě za Sturmfederů, kteří Velhartice vlastnili od roku 1825 až do roku 1867⁷³, došlo díky bezohlednému pátrání po údajném Huertově pokladu správcem Klímou roku 1838 k podkopání a narušení statiky jižního paláce a k jeho částečnému zřícení. Vykopávky byly vedeny z prostoru hladomorny, která byla nejhojněji využívána zřejmě právě za Huerty. Údajně odsud muselo být vyvezeno sedm vozů kostí. Správce Klíma rovněž kopal v obytné věži – Putně, která byla jeho zásahy také poškozena. Hrad byl pak opět obýván až od roku 1857.

Po smrti Františky Romany Sturmfederové roku 1826 zdědil Velhartice její syn Karel Theodor Sturmfeder svobodný pán z Oppenweilleru, který dal hrad opravit, zejména samozřejmě palácovou část. Jižní palác byl

---

⁷² P. Mejstřík: Průvodcovský text Velhartice, str. 13.

⁷³ K. Drhovský: Památky – Velhartice.

tak deset let po podkopání (1848) znovu vystavěn a získal podobu volné kopie zřícené stavby. Karel Theodor měl jedinou dceru Otílii⁷⁴ a jeho smrtí 1867 vymírá česká větev Sturmfederů.⁷⁵ Otílie se totiž provdala za německého svobodného pána Bohumila (Gottlieba) Henn von Henneberg-Spiegel, který se tak stal správcem Velhartic. Sám zde však nepobýval, bydlel poblíž na zámku Hrádku. V této době ve Velharticích „*hospodářství velkostatku postupně upadalo a s ním i snaha o udržování zámku.*“⁷⁶ Přízemí zámku bylo pronajato poštovnímu úřadu. Potomci Bohumila Henneberga ze Spieglu drželi hrad až do roku 1938.

1.9

20. století

Díky zákonu o pozemkové reformě z roku 1919 byli šlechtici povinni starat se o svá panství a udržovat je.⁷⁷ Vzhledem k tomu, že jim byla zabavena půda, ze které čerpali značnou část svých finančních prostředků, této povinnosti se často zbavovali pronajímáním či prodáváním statků kulturním a památkářským spolkům. Tak byly Velhartice pronajaty roku 1929 Družině svaté Kláry. Jednalo se o čerstvě založený dobročinný spolek nadšenců, hmotně podporovaný pouze členskými příspěvky a dary, případně výnosy z divadelních představení a kulturních akcí. Nicméně tato skupina skutečně ve dvou letech zajistila opravu nejvíce poškozeného zdiva a jeho vyspárování. Ústředí měl tento spolek v Praze, pobočky a působnost po celé ČSR. Tento spolek bohužel roku 1951 zanikl.⁷⁸ Kolem roku 1930 je za spravování Henneberg-Spieglů dle návrhu architekta K. Pecánka opraven renesanční palác.⁷⁹

V roce 1938 zemřela majitelka hradu Anna Hennová von Henneberg-

---

⁷⁴ R. Bačkovský: Bývalá česká šlechta předbělohorská i pobělohorská na svých sídlech v Čechách a na Moravě a ve svých znacích, str. 280.

⁷⁵ P. Mejstřík: Průvodcovský text Velhartice, str. 14.

⁷⁶ Cit. dle: L. Lancinger: Velhartice – stavebně historický průzkum, str. 12.

⁷⁷ P. Mejstřík: Průvodcovský text Velhartice, str. 14.

⁷⁸ P. Mejstřík: Průvodcovský text Velhartice, str. 15.

⁷⁹ Dvořáček: 100 hradů a zámků: Velhartice.

Spiegel, rozená Harrachová.⁸⁰ Její majetek zdědilo několik jejích synovců a neteří⁸¹, hrad Velhartice obýval JUDr. Josef Windischgrätz. Náležel mu titul prince, roku 1918 bylo ale zrušeno užívání šlechtických predikátů.⁸² Byl to potomek starého knížecího rodu Windischgrätzů, dokládaného již od roku 1242 s původním rodovým sídlem ve Štýrsku. Do Čech Windischgrätzové přišli po roce 1547 a svůj majetek zde rozmnožili zejména po Bílé hoře. Jedním z nejznámějších členů rodu byl samozřejmě rakouský generál Alfred Windischgrätz, který bojoval proti Napoleonovi a potlačil pražské povstání v roce 1848. Josef Windischgrätz provedl několik stavebních úprav na Huertově křídle, nicméně za války kvůli všeobecnému nedostatku hospodářských prostředků nemohlo dojít k výraznější opravě hradu.

Na základě Benešových dekretů bylo velhartické panství roku 1946 zkonfiskováno⁸³, Josef Windischgrätz odešel do Rakouska a hrad neměl stálého pána. Dne 16. 4. 1948 připadly Velhartice Klubu československých turistů, který o rok později přešel v Čs. obec sokolskou respektive Dobrovolnou sportovní organizaci Sokol.⁸⁴ Sokol si v jižní části v patře zřídil turistickou noclehárnu, místnosti byly rozděleny přičkami a celé Huertovo křídlo mělo být využito „*k turistickým účelům s částečně hotelovými službami, k čemuž po vleklých jednáních nedošlo.*“⁸⁵ Roku 1952 Sokol zanikl a Velhartice byly předány Státní památkové správě.

Hrad byl používán k rekreačním účelům. Díky ne příliš šetrnému zacházení s interiérem místností v Huertově křídle došlo k odkrytí starých fresek v jedné z nich. Došlo totiž k poničení novější omítky v místnosti s vypovídajícím názvem „míčovna“ a tak k náhodnému odkrytí starší výzdoby. V roce 1957 byly hrad i zámek předány do správy Krajského národního výboru v Plzni. Od roku 1969 pak byly ve správě Státního památkového ústavu v Plzni. Hrad byl stále používán k rekreacím

---

⁸⁰ J.Županič a spol.: Encyklopedie knížecích rodů zemí Koruny české, str.299.

⁸¹ R.Bačkovský: Bývalá česká šlechta předbělohorská i pobělohorská na svých sídlech v Čechách a na Moravě a ve svých znacích, str. 280.

⁸² P. Mejstřík: Průvodcovský text Velhartice, str. 15.

⁸³ P. David: Průvodce po Čechách, Moravě a Slezsku, Klatovsko, svazek 55., str. 61.

⁸⁴ P. Mejstřík: Průvodcovský text Velhartice, str. 15.

⁸⁵ Cit. dle: L. Lancinger: Velhartice – stavebně historický průzkum, str. 15.

až do roku 1978, kdy jej do správy převzalo Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody Plzeň, později Národní památkový ústav. Na hradu se zahájily obnovovací práce zaměřené z počátku zejména na statické zajištění hradeb a od roku 1983 byla veřejnosti zpřístupněna část hradu, přestože z veliké části ještě docházelo k rekonstrukci a „...od července 1999 je hrad nově zpřístupněn veřejnosti včetně zrekonstruovaného Rajského paláce, mostu a obranné věže Putny spolu s částí zámeckého křídla...“⁸⁶ Roku 2001 byl hrad Velhartice vyhlášen národní kulturní památkou.

---

⁸⁶ Cit. Dle: Velhartice- hrad slavného pana Buška – Radio Praha [online]. poslední revize 10.3.2010 [cit.2010-03-10]. Dostupné z: <<http://www.radio.cz/cz/clanek/109862>>.

2. Stavební vývoj hradu

2.1

Poloha, obranný potenciál

Velhartický hrad byl založen na úzkém ostrohu spadajícím strmými útesy do rokle, kterou mezi ním a protější horou Borkem vymlela říčka Pstružná. Pozice hradu je tak jednoznačně zvolena jako ideální k obraně proti případným nepřátelům. Snad i to přispělo k tomu, že hrad dobýván nikdy nebyl.

2.2

Horní hrad – jádro

V první části vývoje měl hrad podobu dřevěných staveb situovaných v nejzazším cípu ostrohu, chráněných vysokou obvodovou hradbou s cimbuřím. Uvnitř této hradby byl v tehdy oblíbeném dvoupalácovém uspořádání nejprve zbudován jižní palác, stavěný v posledním desetiletí 13. století a posléze na začátku století 14. severní, takzvaný Rajský palác.⁸⁷ Nejstarší jádro hradu sestávající ze dvou paláců spojených hradbami, dnes nazýváno „horní hrad,“ mělo trojúhelníkovitý tvar se základnou položenou k západu. Na délku měl tento pomyslný trojúhelník přibližně 80 metrů a byl obehnan zdí vysokou 10 metrů a více než 2 metry silnou. Východní vrchol jižního paláce, stojícího na nejvyšším místě skalního masivu, byl zakončen půlkruhovou věžičkou. Tento palác podle tradice obsahoval i kapli,⁸⁸ jeho západní strana měla zaoblené kraje. Kaple byla tedy do kulata klenutá síňka s dvěma okny. Rajský palác se třemi patry a sklepením v severní části hradu má zaoblené kraje, jeho půdorys

---

⁸⁷ K. Drhovský: Památky – Velhartice.

⁸⁸ T. Durdík: Encyklopedie českých hradů, str. 304.

připomíná písmeno D. Jak říká Sedláček: „...palác... *nepravidelného základu, ani čtverhranatý, ani kulatý, ani rohatý, ale každého něco*.“⁸⁹ Neobvyklý tvar byl zřejmě podřízen obranným účelům – po zakřivených hranách snadněji sklouzávaly případné střely. Kamenné byly jen masivní zdi s oblouky, vnitřní konstrukce byla vždy dřevěná. Prostor mezi oběma paláci, chráněný ze všech stran, obsahoval pravděpodobně dřevěné účelové budovy přiléhající k východním hradbám.

V severovýchodní a jižní části ostrohu, sousedící prakticky s roklí, byl nápor útoku značně nepravděpodobný, a proto sloužila k obraně jen silná a vysoká zeď. Naproti tomu na snáze dostupných místech, odkud hrozilo větší nebezpečí, byla po dokončení kamenných paláců vystavěna okružní parkánová zeď se střílnami, s ochozem a cimbuřím. Výšku vnitřní parkánové zdi lze ještě dnes vidět na dvorním průčelí západní části paláce, vlevo od místa, kde kdysi bývala vstupní brána. Na západní straně je dnes původní zdivo parkánové zdi pod úrovní terénu. Od jižního paláce uzavírala tato zeď ze západu prostor před Rajským palácem a kryla i padací můstek a gotickou bránu vedoucí k nádvoří horního hradu.

Zvenčí byla parkánová zeď obehnaná hlubokým příkopem širokým přibližně 6 metrů, ještě více znesnadňujícím případné útoky. Byl vykopán zřejmě značně pracně v rule a dnes je jeho hloubka dle odhadů různých autorů oproti době jeho vzniku přibližně poloviční.

Brána skrz hradby byla široká pouze pro jednoho jezdce na koni, v její horní části byly dvě střílny. Pro přístup na hlavní nádvoří bylo za branou potřeba překonat ještě asi 2 metry převýšení. Bránu můžeme ještě dnes na hradě vidět, jde však spíše o její pozůstatky a nově vytyčená cesta na nádvoří je zřejmě z důvodu zachování brány odkloněna mírně stranou. Hned za branou vlevo byla přibližně ve stejné době, kdy byly stavěny dřevěné konstrukce starého jádra hradu, ve skalním podloží vylámana místnost, na kterou navazovaly po schůdcích přístupné ještě dvě další vylámané síně. Tyto síně byly později propojené v jeden sál zvaný Rajský sklep. Celému severnímu paláci se tak říkalo Rajský palác zřejmě právě podle tohoto sklepa. Během spojování síní v jeden celek byla

---

⁸⁹ Cit. dle: A. Sedláček: Hradby, zámky a tvrze království českého, svazek 11., str. 107.

nerovnost mezi nimi vyrovnána. Portál vedoucí z vyšší místnosti na pavlač paláce musel být během úprav posunut.

Nad bránou vlevo a nad tímto sklepem se tyčí původní starý palác pánů z Velhartic. Jedná se o monumentální stavbu vysokou 20 metrů, mající včetně prostoru pod střechou čtyři patra. Při zakládání hradu byla patrová konstrukce ze dřeva, obestavěna kamenem byla až později. Řada autorů se kvůli tomu rozchází v názoru, který z paláců byl postaven jako první. Záleží totiž na tom, jestli mají na mysli dřevěné stavby nebo již tradiční mohutné kamenné paláce.

Ve zbudovaném prvním patře Rajského paláce se nacházel prostorný rytířský sál s velikým krbem, zdobený kresbou na hladké sádrové omítce. Po té dnes bohužel již není ani stopy. V prvním patře bylo pět oken, všechna pochopitelně z obranných důvodů obrácena do prostor horního nádvoří, odkud nehrozilo nepřátelské ostřelování.

Dle těchto úzkých okének v prvním patře původního hradu a dle střílen v patře druhém na severním průčelí lze poznat, že původně (ve 14. století) byly úrovně pater poněkud jiné než dnes. Celé druhé patro tvořil dvorní sál opět s krbem a tentokrát čtyřmi okny, u tří oken byla zbudována sedátka obrácená stejně jako v prvním patře do nádvoří. Z druhého patra vedla branka na padací můstek a na most k obranné věži Putně, jakožto poslednímu útočišti v případě dobytí hradu. Ve třetím patře bylo opět několik oken, minimálně jedno z nich mělo typický gotický profil. Až v tomto třetím patře si stavitelé dovolili okna obrátit na sever.

Zdi Rajského paláce jsou tlusté asi 2,5 metru. Ve vrchní části se před léty zřítily západní stěna, údajně následkem hledání pokladu správcem Klímou. Prostory se tak pro dnešní návštěvníky staly světlejšími, nepůsobí již tak sevřeným věžeňským dojmem a díky umístění a výšce budovy nabízí krásný výhled do krajiny.

2.3

Předhradí hradu – dolní parkán

Během 15. století došlo ke značnému rozšíření hradeb a tím

pochoitelně i k velikosti hradu. Nově vzniklé opevněné předhradí, neboli také dolní parkán, bylo opět obeháno zdí a zaujímá největší část celkové plochy hradu. Do dolního hradu - parkánu - se stejně jako dnes vstupovalo skrze bránu ve čtverhranné, dovnitř otevřené věži, ve které pravděpodobně bydlel „vrátný“. Před bránou byl kdysi padací, dnes prostý dřevěný most. Po průchodu věží se návštěvník ocitne v prostoru dolního hradu. Za vstupem vpravo jsou dnes díky vzestupu terénu během času již jen asi 2 metry vysoké hradby se střílnami a hned u brány vlevo bývalo obydlí vrátného.

Hradby se střílnami a jednou dvoubokou a dvěma půlkruhovými bastionovými věžemi dovnitř otevřenými byly zřejmě kvůli využití terénu několikrát mírně zalomeny. Přiléhaly ze severozápadu až k parkánové zdi před Rajským palácem, z jihozápadu podél hranice ostrohu vedly samozřejmě až k původní parkánové zdi v místě poblíž brány na horním nádvoří. Střílny v hradbách umístěné nízko nad zemí a konstruovány pro střelbu šikmo na předem určený cíl i malé rozměry bastionových věží ukazují jednoznačně na hledání nejlepšího způsobu obrany v nastávající době dělostřeleckých zbraní. Pokud pán hradu disponoval děly, nebylo potřeba velké bastionové věže, do které by se vešlo mnoho obránců s luky apod., ale stačilo, aby se do věže dala umístit třeba jen dvě děla.

Za vstupní branou stoupá cesta vzhůru a asi po 50 metrech se rozděluje do dvou směrů. Východnější z nich vede přes násep k nejstarší části hradu s výše zmiňovanou gotickou bránou a padacím můstkem, doprava odbočuje cesta níže na spodní nádvoří, kde se po vystavění druhých hradeb nacházela většina hospodářských budov. Na spodním nádvoří vpravo bývala vrchnostenská palírna, která však fungovala relativně krátce. V roce 1653 již byla pustá⁹⁰ a do dnešní doby z ní zůstaly zachovány jen kamenné obrysy sklepů. Na nejzazším jihovýchodním konci dolního nádvoří je zrekonstruovaný pivovarnický dům se dvěma štíty, „...*dostavěn nejspíše až v 16. století.*“⁹¹ Vzhledem ke svému umístění

---

⁹⁰ A. Sedláček: Hradby, zámky a tvrze království českého, díl 11., str. 107.

⁹¹ Cit. dle: T. Durdík: Encyklopedie českých hradů, str. 305.

na svahu se jednalo o budovu zčásti patrovou a zčásti přízemní.⁹² Ve sklepení pivovaru zvětšeném pilíři, na nichž klenutá stavba stojí, bývala sýpka pro sládka a kotel na pět sudů piva. Z tohoto „sklepení“ (díky klenutí se jedná spíše o přízemní patro) vedou okénka na způsob střílen, ale různé prameny z různých dob se shodují na tom, že chyběly dveře. Tyto prostory byly tedy zřejmě přístupné jen shora. Zadní stranou přiléhá pivovar k hradební zdi. Ve sklepe také byla ve skále vytesaná studna. Za pivovarnickým domem se hradba na způsob bašty láme a stáčí se vlevo k hornímu hradu. Z této jižní strany je hrad nejen díky hradbě, ale zejména díky útesům nad roklí zcela nepřístupný. Východně se k pivovaru připojovaly stáje. Pod těmito stavbami klesá skála 50 metrů do údolí až k potoku Ostružná (Pstružná), z něhož byla vodovodem přiváděna voda do nádrže stávající uprostřed spodního nádvoří. V 17. století tuto nádrž zdobila kašna.

2.4

Poslední obrana – věž Putna

Vlevo za bránou do předhradí se do výšky na základové skále tyčí protáhlá čtverhranná věž z 15. až 16. století „Putna“, nazývaná takto zřejmě díky podobě se stejnojmennou nádobou na vodu. Zbudovat ji i s mostem nechal nejspíše Menhart z Hradce. Primární funkce byla samozřejmě obranná, dále případně strážní. Má funkci určitého štítu, kryje totiž svými mohutnými zdmi ostatní stavby hradu,⁹³ a jedná se tudíž o posílení obrany v případě dělostřeleckého útoku. Ve směru případného ostřelování nemá věž pochopitelně žádný otvor, který by mohl její obranu oslabit. Denní světlo a odvětrávání z ostatních směrů bylo omezeno pouze na malé průduchy, případně střílny vedle mostu. Jediný přístup k Putně byl pouze z původního hlavního hradu po mostě a byla tedy zřejmě nejen štítem pro Rajský palác, ale mohla také sloužit jako poslední útočiště odolávající i při případném dobytí celého původního hradu. V pozdější době byl do západní strany

---

⁹² L. Lancinger: Velhartice – stavebně historický průzkum, str. 54.

⁹³ T. Durdík: Encyklopedie českých hradů, str. 305.

v přízemí proražen vstup, zřejmě kvůli pohodlnějšímu přístupu k hledaným velhartickým pokladům. V přízemí, do kterého ústí most, nebylo v moderní době nalezeno nic kromě suti. Do 17. století tu byla zřejmě sýpka a za Martina de Hoeff-Huerty naopak hladomorna, do které nechával svrhávat vězně. Toto přízemí bylo velmi vysoké a sahalo až k brance napojené na most. V prvním patře nebyla rovněž žádná okna, obydleno bylo tedy zřejmě až druhé a třetí patro. Dnes věž patra samozřejmě nemá, jedinou konstrukcí uvnitř je dřevěné schodiště stoupající od země do výšky vstupu z mostu.

Snad nejcharakterističtější stavbou Velhartic, dodávající vzhledu hradu jeho unikátnost, je právě most spojující starý hrad a věž Putnu. V Evropě nevídaná stavba byla vystavěna zřejmě ve stejné době jako věž. Most je vybudován na čtyřech okrouhlých pilířích (po kterých se opět snadněji smekávají střely) a na jednom hranolovém, který býval součástí parkánové zdi horního hradu. Most má délku téměř 30 metrů a je 3 metry široký. Nad zhruba třímetrovými pilíři jsou ještě 8 metrů vysoké gotické oblouky, které nesou vrchní část mostu. Jeho unikátnost spočívá v tom, že stojí zcela volně - není zdivem spojen ani s věží Putnou, ani s původním hradem, na každé straně bylo potřeba padacího můstku. V napojení k věži byl padací můstek podpírán krákorci. Dvojitě použití padacího můstku samozřejmě zvyšovalo obranyschopnost posádky hradu, navíc zaručovalo stejné podmínky obráncům jak v případě dobytí celého hradu kromě Putny, tak v opačném případě, pokud by se útočníkům podařilo ovládnout dolní hrad, zmocnit se Putny a vést útok do hradu právě přes most. V obou případech mohli obránci na své straně zvednout padací můstek a tak útočníkům znesnadnit dobývání. Most původně nesl dřevěnou krytou chodbu, po které dnes není ani stopy. Díky tomu není ovšem pohled z mostu ničím omezován a návštěvník hradu se může opět snadno rozhlédnout po okolí z ptačí perspektivy. Třímetrová šířka mostu je dnes, pravděpodobně stejně jako byla původně, omezena asi metr silnými zdviženými okraji, sahajícími asi půl druhého metru nad úroveň zbytku mostu.

2.5

Hradní nádvoří, Huertův zámek

Po průchodu výše zmiňovanou gotickou bránou, oddělující dolní parkán a prostor starého hradu, se návštěvník ocitne na horním nádvoří.

Na místě původních hospodářských staveb, přiléhajících k východní hradbě, která spojuje oba gotické paláce, byl na skále v 17. století založen Martinem de Hoeff-Huertou asi 7 metrů široký nový patrový palác. Byl zřejmě dokončen roku 1631⁹⁴, jen několik málo let před Huertovou smrtí. Zadní strana přímo pohltila hradbu, zámek navazuje na jižní část Rajského paláce. Zámek byl sice stavěn v době nastupujícího baroka, přesto byl vytvořen v duchu renesance. V prvním patře měl palác unikátní arkádové loubí. Dnes vypadá poněkud jinak než původně, v době baroka totiž bylo loubí zazděno⁹⁵, ale naštěstí bylo později opět odkryto a jeho původní ráz je prý zachován. Na jihu přechází Huertovo křídlo v jižní palác s poloválcovou věží. V přízemí je otevřená chodba do dvora opět se sloupy, dávající stavbě na první pohled ráz lehkosti a otevřenosti. V interiérech se zachoval rytířský sál, zbytky černé kuchyně a během průzkumů z moderní doby byla pod Huertovým palácem objevena původní gotická studna. V přízemí tohoto křídla jsou dva pevné sklepy. V prostorech tohoto sklepení byl v 19. století objeven stavebně sice nezajímavý, ale pro stavby na Velharticích velmi významný druhý sklípek. Nad obyčejným sklepem v přízemí byl totiž náhodně odkryt zazděný, jen asi 1 metr vysoký výklenek mezi přízemím a prvním patrem. Neobvykle malé rozměry ukrytého prostoru rozvířily teorie o jeho možném využití. Jednou z domněnek bylo, že tato skrýš sloužila Menhartovi z Hradce k ukrytí korunovačních klenotů za husitských válek. Dle jiných teorií⁹⁶ byla však k tomuto účelu postavena právě věž Putna jako protějšek věže uchovávající klenoty na Karlštejně. Obě tyto teorie však byly nakonec shledány nepravděpodobnými. Možnou se ukázala až teorie další, že tento prostor nechal zbudovat španělskorakouský generál don Martin

---

⁹⁴ K. Drhovský: Památky – Velhartice.

⁹⁵ P. Mejstřík: Průvodcovský text Velhartice, str. 12.

⁹⁶ D. Menclová: České hrady. Díl 2, str. 294.

de Hoeff-Huerta, z pramenů známý svou moudrostí a prozíravostí, aby zde ukryl své poklady před loupeživými Švédy. Tato varianta původu skryše byla inspirována pověstmi o ukrytých Huertových pokladech na Velharticích. Kvůli nim správce Klíma způsobil již zmiňované poničení hradu, když nechal západní stranu sklepů roku 1826 prolomit, aby mohl lépe hledat zakopané poklady. Došlo k narušení statiky těžké stavby, jež sesedala a roku 1838 se z velké části zřítila na západní stranu. Zřícením došlo ke zničení střechy, dvou horních místností a odříznutí kapličky od hradu.

Do prvního patra Huertova paláce vede pohodlné široké pravotočivé schodiště. Dlouhá chodba s 12 arkádovými okny na západ vedla k obytným místnostem zámku. Bylo jich údajně až deset, v moderní době byly některé z nich dokonce ještě rozděleny příčkami. Dnes je počet místností Huertova paláce redukován na šest a slouží k prezentaci renesančního života. Střecha Huertova paláce byla šindelová, stropy místností byly vždy ploché. Z prvního patra Huertova zámku se vcházelo do jižního paláce s kaplí.

3. Hrad dnes

3.1

Péče o návštěvníky hradu

V současné době je prohlídka hradu rozdělena do tří částí. Volná prohlídka dolního předhradí, okruh hrad a okruh zámek. V posledních letech přibyla možnost prohlídky skanzenu lidových umění vně hradeb. Vstup do předhradí i na dolní dvůr je zdarma a návštěvníkům je nabídnuto několik drobných atrakcí a her. Z přístupných budov je dominantní výše zmiňovaný dvouštitový pivovar. Zajímavá dřevěná stavba je místem konání různých výstav a interaktivních expozic, například výstavy a prezentace karetních her ze středověku. Na travou zarostlém okolním prostoru si mohou návštěvníci zkrátit chvíli čekání na plánovanou prohlídku buď několika hrami, například ruskými kuželkami, kuriózní verzí šachů s půlmetrovými dřevěnými figurkami a poloviční šachovnicí či hlavolamem. Cestovatele však potěší zejména výhled do nádherného údolí říčky Ostružné obtékající hrad. Údolí je hodnoceno jako jedno z nejhodnotnějších v oblasti Šumavy - z větší části je chráněno rezervací.

Skanzen v předhradí je postupně budován několik posledních let a od roku 2009 je oficiálně přístupný návštěvníkům hradu. Jeho prohlídka je, stejně jako prohlídka dolního předhradí, zdarma.

Hrad Velhartice je místem konání nejrůznějších akcí - od divadelních představení, výstav obrazů a fotografií, ochutnávek vín až po konání svateb a pořádání lukostřeleckých soutěží.

Internetové stránky hradu Velhartice podávají velmi kvalitně zpracované informace, umožňující hypotetickému zájemci o prohlídku seznámit se s hradem jak z hlediska vzhledu a možností návštěvy z pohodlí domova, tak i stručně pojatou historií hradu. Jedinečná je i možnost virtuální prohlídky využívající 3D obrazu, pořízeném z několika míst hradu včetně unikátního mostu.

Hrad se svými návštěvními okruhy je tradičně přístupný od dubna do října. Nechybí obchod se suvenýry, umístěný do prostoru strážnice

nad vstupní branou, a je zde možné získat turistickou známku Velhartice.

3.2

Okruh hrad

První z okruhů návštěvníkům nabízí pohled do hradních sklepení a na cisternu na vodu, do které prý byla voda sváděna ze střech hradu. Okruh pokračuje prohlídkou původního hradu. Průvodci se soustřeďují spíše než na historii hradu, při které je zmiňována jako nejzajímavější postava pan Bušek z Velhartic, na rozdělení středověké společnosti a život ve středověku. K tomuto účelu je použito dílo o šachové hře podle Tomáše Štítného ze Štítného. Dvě přístupná patra hradu a Rajský sklep nabízejí rozdělení do tří skupin. Do skutečného třetího patra se nevstupuje, jedná se o prostor bez střechy.

V každém patře jsou ploché dřevěné sochy zpodobňující určitou vrstvu obyvatelstva. V Rajském sklepe s podlahou z malých plochých kamenů nalézáme rolníky a řemeslníky, případně chudé mnichy - písaře. Tito by podle Štítného měli odpovídat šachovým pěšákům. Zřícená severovýchodní zeď hradu chybí. Místnost je otevřena světlu a opět krásnému výhledu na podhradí, zejména na zalesněné kopce v okolí. V prvním patře, které má dlaždicovou podlahu, jsou umístěny figury rádců či úředníků s šachovým symbolem věže, protože by dle Štítného měli být nedobytní vůči úplatkům stejně jako věž proti dobyvatelům. Další figury představují vyšší kněžstvo se symbolem střelce, jejichž diagonální pohyby na šachovnici by jim měly umožnit rozhled i blízkost králi, a vojáky se symbolem jezdce, tedy rytíře. Ve druhém patře jsou umístěny nejvyšší šachové figury - král s královnou. Je zde také model hradu, který ukazuje, jak hrad zřejmě vypadal v 15. až 17. století (již stojí most a Putna, Huertovo křídlo zatím nikoliv). Dvířky a pak po dřevěném můstku se dostaneme na most. Nabízí se z něj opět výhled do daleké krajiny a také na městečko Velhartice. Přes tento gotický most, dnes v perfektním stavu (v 17. a 18. století byl nepřístupný, neboť byl zarostlý borovicemi, jak je patrné i z dobových rytin), vstupujeme do prostor věže Putny. Most je poměrně

úzký, více jak dva lidé po něm vedle sebe prý jít nemohli, a tak je nesnadnost případného dobývání Putny více než zřejmá. Podlaží v Putně dnes již neexistují. Uvnitř věže, na straně přilehlé k mostu, je dřevěné schodiště. V dolní části je výše zmíněný proražený otvor s dveřmi a na tomto místě prohlídka okruhu hrad končí.

3.3

Okruh zámek

Druhý návštěvní okruh nás provádí Huertovým palácem a zaměřuje se zejména na život šlechtické rodiny od poloviny 17. století s důrazem na výzdobu interiéru a předměty denní potřeby tehdejších obyvatel zámku. Prohlídka probíhá v několika místnostech, které jsou upraveny do podoby rodinné místnosti, šatny šlechtičny, komůrky komorné, jídelny, herny, dále pak tanečního sálu a lovecké chodby.⁹⁷ V místnostech můžeme obdivovat dobové fresky, kachlová kamna či vyřezávaný nábytek. K ukázce dobového oblečení a vzhledu tehdejších lidí jsou užity ploché malované figuríny.

Průvodci návštěvníkům podávají informace o oblékání šlechticů od útlého dětství až po dospělý život, jsme seznámeni s jejich stolováním, zábavnými společenskými hrami a dobovými hudebními nástroji. Seznámíme se s všedním i společenským životem šlechtické rodiny na venkovském sídle a v neposlední řadě se (jako na českých hradech tradičně) dozvíme o lovu zvěře včetně technik lovu a o užívaných zbraních. Prohlídka okruhu končí v jižní části arkádové chodby sousedící s jižním palácem.

---

⁹⁷ Hrad Velhartice – Prohlídkové okruhy hradu Velhartice[online]. poslední revize 15.3.2010 [cit.2010-03-11]. Dostupné z: <<http://hradvelhartice.cz/cz/prohlidkove-okruhy-hradu-velhartice>>.

Závěr

Tato práce obsahuje výčet majitelů Velhartic a informace o důvodech jejich postoupení hradu dalším. Osudy hradu lze shrnout do několika období. U počátků jeho existence stáli páni z Velhartic a z této doby není mnoho písemných památek.

Ke konci 14. století byl přes rodová přátelství a sňatky hrad začleněn do majetku pánů z Rožmberka a později pánů z Hradce. Do doby vlády pánů z Hradce spadá z hlediska českých dějin jedno z nejzajímavějších období Velhartic. V 15. století byli totiž držitelé Velhartic v těsném kontaktu s panovníky, ať už jako jejich přívrženci nebo protivníci. Na Velharticích byly ukryty některé z korunovačních klenotů, došlo ke značnému rozšíření hradeb hradu a posílení jeho celkového obranného potenciálu.

Následovalo století 16., kdy byl věhlas pánů Velhartic minimální a panství neustále měnilo svého majitele. Několikrát se opakovala situace, kdy byly Velhartice zadluženy a předány věřitelům, aby je nový pán po relativně krátké době opět musel prodat kvůli urovnání svých dluhů.

Po bitvě na Bílé hoře se Velhartic zmocnili císařští důstojníci a nová česká šlechta. Velhartice ztratily svůj charakter pevnosti a získaly vzhled renesančního sídla díky nově vystavěnému zámku.

V 18. století se opět opakuje situace, kdy jsou Velhartice několikrát koupeny, zadluženy a prodány a dochází k celkovému úpadu hradu i panství. Velhartice naštěstí získaly i šťastnější šlechtické rody, které si je několik generací udržely. Bohužel došlo k poničení některých staveb kvůli hledání (neúspěšnému) údajných velhartických pokladů.

V druhé polovině 19. století došlo k opravě zchátralého hradu. Velhartice pak byly na čas bez zájmu opuštěny, ale na začátku 20. století se o hrad začaly starat dobročinné skupiny nadšenců. Hrad se v této době již definitivně stal spíše než šlechtickým sídlem turistickým místem. Hrad byl střídavě opravován, opouštěn a užíván k rekreacím až do dnešní doby, kdy je v péči Národního památkového ústavu.

Na Velharticích se vystřídal mnoho majitelů a střídavě docházelo

k pečlivé údržbě hradu jako reprezentativního sídla majitele i k obdobím úpadku, kdy hrad chátral.

Jakožto pevnost zaujal hrad své místo v historii ideálním, přestože poměrně pasivním způsobem. Nikdy se totiž nestal cílem dobývání a jeho hradby byly narušeny jen zubem času, případně horlivostí hledačů pokladů. Důvodů pro tento „nezájem“ dobyvatelů může být několik. Jednak možnost skutečně kvalitní obrany díky důmyslným stavebním prvkům i díky vhodnému umístění celého hradu, jednak díky politické zdatnosti majitelů, kteří s potencionálními nepřáteli udržovali mír. Jako hlavní důvod je však třeba uvést, že hrad Velhartice stál většinu své existence spíše stranou významných událostí. Jeho pánové, pokud už měli takovou moc, aby mohli zasahovat do válek na českém území, byli zpravidla vlastníky větších a významnějších panství a pevností a Velhartice tak nebyly mezi hlavními strategickými cíli jejich protivníků.

Díky tomu se hrad naštěstí pro nás z veliké části zachoval až do dnešní doby a my tak můžeme obdivovat stavební schopnosti našich předků.

Hrad je velmi kvalitně udržován a jeho historie je prezentována sice jen v nejdůležitějších bodech na úkor rozsáhlejšího všeobecného výkladu o středověké společnosti, nicméně poutavou a zábavnou formou.

V dnešní době se jedná o živoucí místo s velkým počtem společenských událostí. Hrad je navštěvován zástupy turistů a atraktivita Velhartic je neustále vylepšována.

Použitá literatura

BAČKOVSKÝ, Rudolf. *Bývalá česká šlechta předbělohorská i pobělohorská na svých sídlech v Čechách a na Moravě a ve svých znacích*. 1. vyd. Praha: Bačkovský, 1948.

BÍLEK, Tomáš Václav. *Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618*. 1. vyd. Praha: Museum království českého : V kommissí u Františka Řivnáče, 1882.

ČORNEJ, Petr. *Velké dějiny zemí Koruny české, svazek 6*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2007. ISBN 978-80-7185-873-7.

DAVID, Petr. *Klatovsko: Průvodce po Čechách, Moravě, Slezsku ; sv. 55*. 1. vyd. Praha : S & D, 2007. ISDN 978-80-86899-94-7.

DRHOVSKÝ, Karel. *Velhartice*. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2002. ISBN 80-7238-165-2.

DURDÍK, Tomáš. *Encyklopedie českých hradů*. 6. vyd. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-7277-274-0.

DVOŘÁČEK, Petr. *100 hradů a zámků*. 1. vyd. Olomouc: Petr Dvořáček, 2001. ISBN 80-903074-5-0.

HEBER, František Alexander. *České hrady, zámky a tvrze. První díl, Západní Čechy*. 1. vyd. Praha: Argo, 2002. ISDN 80-7203-424-3.

HEBER, František Alexander. *České hrady, zámky a tvrze. Třetí díl, Jižní Čechy*. 1. vyd. Praha: Argo, 2008. ISDN 978-80-7203-895-4.

HOSTAŠ, Karel. *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Sušickém*. 1. vyd. Praha: Archaeologická kommise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1900.

JANÁČEK, Josef. *Ženy české renesance*. 2. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1987.

JEŽKOVÁ, Alena. *55 českých legend z hradů, zámků a měst*. 1. vyd. Praha: Práh, 2007. ISBN 978-80-7252-184-5.

KALISTA, Zdeněk. *Cesta po českých hradech a zámcích aneb Mezi tím, co je, a tím, co není*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1993. ISBN 80-207-0440-X.

LANCINGER, Luboš. LÍBAL, Dobroslav. HEROUTOVÁ, Marie. *Velhartice Státní hrad Stavebně historický průzkum*

MEJSTŘÍK, Petr. *Velhartice - průvodcovský text*

MENCLOVÁ, Dobroslava. *České hrady. Díl 1*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1972.

MENCLOVÁ, Dobroslava. *České hrady. Díl 2*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1972.

Ottův slovník naučný : ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. Díl 11. Hédypathie - Hýždě. Fotoreprint. Praha: Paseka; Polička: Argo, 1998. ISBN 80-7203-180-5.

Ottův slovník naučný : ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. Díl 16. Líh – Media. Fotoreprint. Praha: Paseka; Polička: Argo, 1999. ISBN 80-7203-207-0.

SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze Království českého. Díl jedenáctý. Prácheňsko*. 3. vyd. Praha: Argo, 1997. ISBN 80-7203-140-6.

SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze Království českého. Díl sedmý. Písecko*. 3. vyd. Praha: Argo, 1996. ISBN 80-85794-84-5.

SOMMER, Jiří. *Báje, mýty a pověsti: hrady a zámky*. 1. vyd. Olomouc: Fontána, 2003. ISBN 80-7336-034-9.

ÚLOVEC, Jiří. *Hrady, zámky a tvrze Klatovska*. 1.vyd. Praha: Libri, 2004. ISBN 80-7277-240-6.

ŽUPANIČ, Jan, FIALA, Michal, STELLNER, František. *Encyklopedie knížecích rodu zemí Koruny české*. 1. vyd. Praha: Aleš Skřivan ml., 2001. ISBN 80-86493-00-8.

Internetové zdroje

Kdo byl kdo v našich dějinách do roku 1918 [online]. poslední revize 9.3.2010 [cit.2010-03-9]. Dostupné z: <<http://www.libri.cz/databaze/kdo18/search.php?zp=2&name=Z+HRA DCE+MENHART>>.

Kdo byl kdo v našich dějinách do roku 1918 [online]. poslední revize 9.3.2010 [cit.2010-03-9]. Dostupné z: <<http://www.libri.cz/databaze/kdo18/search.php?zp=12&name=ze+% A9ternberka+Zden%ECK+Konopi%B9%BBsk%FD>>.

Baltasar Marradas [online]. poslední revize 9.3.2010 [cit.2010-03-9]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Baltazar_Marradas>.

Velhartice- hrad slavného pana Buška – Radio Praha [online].
poslední revize 10.3.2010 [cit.2010-03-10]. Dostupné z:
<<http://www.radio.cz/cz/clanek/109862>>.

Hrad Velhartice – Prohlídkové okruhy hradu Velhartice[online].
poslední revize 15.3.2010 [cit.2010-03-11]. Dostupné z:
<<http://hradvelhartice.cz/cz/prohlidkove-okruhy-hradu-velhartice>>.

O hradech. EU Velhartice [online]. poslední revize 31.3.2010
[cit.2010-03-30]. Dostupné z:
<<http://www.ohradech.eu/velhartice.html>>.

Hrad Velhartice – Foto.mapy.cz [online]. poslední revize 31.3.2010
[cit.2010-03-30]. Dostupné z:
<<http://im.foto.mapy.cz/big/48198427361c53b9e6f10100.jpg>>.

Hrad Velhartice Fotogalerie [online]. poslední revize 31.3.2010
[cit.2010-03-30]. Dostupné z:
<<http://www.hradvelhartice.cz/cz/fotogalerie>>.

Anotace

Tato práce se věnuje historii hradu Velhartice a přibližuje čtenáři tento hrad postavený ve 13. století v jihozápadních Čechách.

První část je zaměřena na zmapování historie majitelů Velhartic. Popisuje podmínky, za jakých se k držení Velhartic dostali a příčiny, kvůli kterým je museli postoupit dalším. U výraznějších historických postav se zaměřuje na jejich život s důrazem na jejich vztah k Velharticím a využití tohoto panství. Snaží se je zařadit do kontextu s českými dějinami a vyzdvihnout význam Velhartic v celospolečenském dění.

Druhá část práce čtenáře seznamuje se stavebním vývojem všech částí hradu a jeho podobou v jednotlivých obdobích. Naznačuje důvody pro rozšiřování a obměny hradu a tím i život na hradu v jednotlivých historických etapách. Seznamuje čtenáře se zástupci gotické a renesanční architektury a zaměřuje se také na jedinečný obranný prvek – gotický most se dvěma padacími můstky.

Třetí závěrečná část práce se zaměřuje na hrad v dnešní době a současnou prezentaci jeho historie. Stručně seznamuje čtenáře s obsahem jednotlivých návštěvních okruhů. Popisuje současnou podobu hradu a do určité míry má být také pozvánkou k návštěvě hradu.

Annotation

This work describes history of Velhartice, a castle in southwest Czech which was built in 13th century.

First part focuses on succession of owners of Velhartice castle. It describes the circumstances under which they came to ownership of Velhartice and the reasons for which they had to hand it to others. In cases of the prominent owners like Bušek, Menhart of Hradec or Martin de Hoeff-Huerta this work focuses on their lives with emphasis on their relation towards Velhartice and their usage of surrounding manor. It tries to put them in context with Czech history and to emphasize the importance of Velhartice in all-society events.

Second part of this work introduces building development of all parts of the castle in particular periods. It explains reasons for the expansion of the castle and by that it outlines living in the castle in those periods. This part informs the reader about the examples of gothic and renaissance architecture on Velhartice castle and also draws attention to the unique defence element – the gothic bridge with two fall-bridges.

Third and final part of this work reports about contemporary presentation of history and reveals content of sightseeing tours. It describes nowadays appearance of the castle and is meant to be also an invitation for visiting Velhartice.

Přílohy

Obr. 1: Erby významnějších držitelů hradu (zleva: Páni z Velhartic, Páni z Hradce, Páni z Rožmitálu, Šternberkové a Perglarové z Perglasu)⁹⁸

Obr. 2: Letecký pohled na hrad ze západu⁹⁹

⁹⁸ O hradech. EU Velhartice [online]. poslední revize 31.3.2010 [cit.2010-03-30]. Dostupné z: <<http://www.ohradech.eu/velhartice.html>>.

⁹⁹ Hrad Velhartice – Foto.mapy.cz [online]. poslední revize 31.3.2010 [cit.2010-03-30]. Dostupné z: <<http://im.foto.mapy.cz/big/48198427361c53b9e6f10100.jpg>>.

Obr. 3: Podoba hradu v 16. století, parkánové zdi, střechou krytý most¹⁰⁰

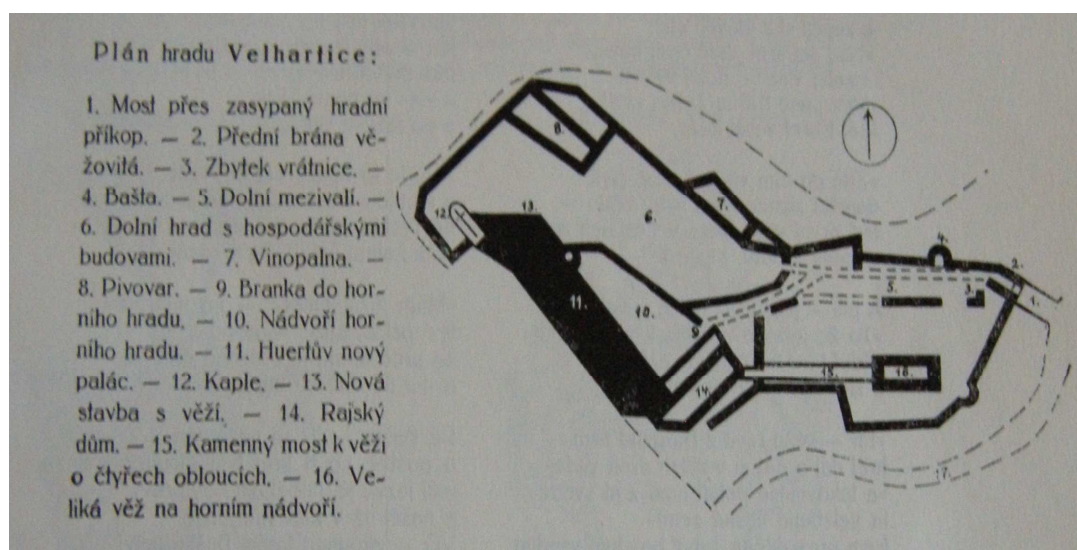

Obr. 4: Hradní most spojující Rajský palác a věž Putnu, dobře patrné oddělení mostu od Rajského paláce padacím můstkem¹⁰¹

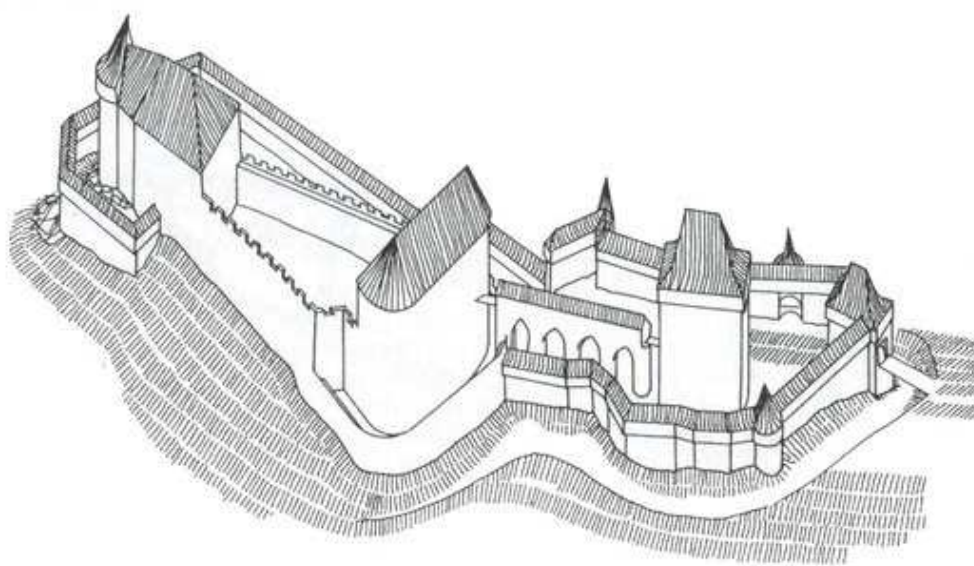
¹⁰⁰ Hrad Velhartice Fotogalerie [online]. poslední revize 31.3.2010 [cit.2010-03-30]. Dostupné z: <<http://www.hradvelhartice.cz/cz/fotogalerie>>.

¹⁰¹ Hrad Velhartice Fotogalerie [online]. poslední revize 31.3.2010 [cit.2010-03-30]. Dostupné z: <<http://www.hradvelhartice.cz/cz/fotogalerie>>.

Obr. 5: Plán hradu, směrová růžice označuje jihozápad ¹⁰²

Obr. 6: Hmotová rekonstrukce hradu po 15. století, pohled ze severovýchodu¹⁰³

¹⁰² R. Bačkovský: Bývalá česká šlechta předbělohorská i pobělohorská na svých sídlech v Čechách a na Moravě a ve svých znacích, str. 275.

¹⁰³ O hradech. EU Velhartice [online]. poslední revize 31.3.2010 [cit.2010-03-30]. Dostupné z: <<http://www.ohradech.eu/velhartice.html>>.

Obr. 7: Model hradu po 15. století – v centru horní hrad, vlevo krajní pilíře mostu, pohled z jihozápadu¹⁰⁴

Obr. 8: Vstupní brána do hradu ¹⁰⁵

---

¹⁰⁴ Osobní archiv autora.

¹⁰⁵ Hrad Velhartice Fotogalerie [online]. poslední revize 31.3.2010 [cit.2010-03-30]. Dostupné z: <<http://www.hradvelhartice.cz/cz/fotogalerie>>.

Obr. 9: Vstup na most z Rajského paláce¹⁰⁶

Obr. 10: První patro Rajského paláce, vlevo ploché dřevěné sochy - pomůcky pro výklad o středověké společnosti¹⁰⁷

¹⁰⁶ Hrad Velhartice Fotogalerie [online]. poslední revize 31.3.2010 [cit.2010-03-30]. Dostupné z: <<http://www.hradvelhartice.cz/cz/fotogalerie>>.

¹⁰⁷ Hrad Velhartice Fotogalerie [online]. poslední revize 31.3.2010 [cit.2010-03-30]. Dostupné z: <<http://www.hradvelhartice.cz/cz/fotogalerie>>.

Obr. 10: Dvouštitová budova pivovaru v jižní části dolního parkánu¹⁰⁸

Obr. 11: Vlevo pozůstatky gotické brány vedoucí na horní nádvoří, uprostřed zámek – Huertovo křídlo¹⁰⁹

¹⁰⁸ Osobní archiv autora.

¹⁰⁹ Hrad Velhartice Fotogalerie [online]. poslední revize 31.3.2010 [cit.2010-03-30]. Dostupné z: <<http://www.hradvelhartice.cz/cz/fotogalerie>>.